

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
завідувач кафедри ФМФР

_____ (підпис)
“   ” _____ 2019 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування**

за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: «**Фінансовий менеджмент страхової компанії**»

Виконавець
студентка ЦЗВФН

_____ Мельник Вікторія Володимирівна

/підпис/

Науковий керівник
к.е.н., доцент

_____ Лапіна Ірина Сергіївна

/підпис/

Одеса 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СТРАХОВІЙ КОМПАНІЇ.....	6
1.1. Страхова компанія як специфічна фінансова установа та суб'єкт підприємницької діяльності	6
1.2. Сутність та функції фінансового менеджменту страхової компанії.....	15
1.3. Фінансові ресурси страхової компанії як основа організації її фінансового менеджменту	17
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ПРАТ СК «ТАС».....	25
2.1. Загальна оцінка діяльності страхової компанії ПРАТ СК «ТАС».....	25
2.2. Аналіз формування та використання фінансових ресурсів страхової компанії ПРАТ СК «ТАС».....	33
2.3. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності страхової компанії ПРАТ СК «ТАС».....	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ПРАТ СК «ТАС»	56
3.1. Основні напрямки розвитку страхових компаній в Україні.....	56
3.2. Шляхи підвищення ефективності організації фінансового менеджменту страхової компанії	61
3.3. Використання економіко-математичного моделювання в формуванні фінансових ресурсів страхової компанії.....	70
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Актуальність теми. Формування в Україні ринкової економіки потребує вдосконалення страхової діяльності, пошуку дійових механізмів для забезпечення ефективного функціонування ринку страхових послуг з урахуванням міжнародного досвіду. Заслуговує на увагу той факт, що страхування – мало не єдина галузь національної економіки, яка протягом останніх років має щорічний приріст обсягів наданих послуг. Динамічний розвиток та значний потенціал страхового ринку України, зростаюча конкуренція серед страховиків обумовлюють створення та застосування ефективної системи управління фінансами страхових організацій.

Питанням вивчення проблематики фінансового менеджменту страхових компаній присвячені праці таких вітчизняних учених, до числа яких належать О. М. Антонова, І. Ю. Кисільова, В. М. Олійник, Н. В. Ткаченко, Г. В. Чернова, О. О. Шакура, О. В. Шевчук, Л. В. Шірінян, та ін. У їхніх працях теоретично обґрунтовано поняття «страхування»; визначено його роль у сучасних економічних відносинах; розглянуто питання щодо створення та діяльності страхових організацій, удосконалення нормативної бази та оподаткування страховика, підвищення платоспроможності страхових організацій.

Попри значні наукові напрацювання у сфері страхування, аналіз останніх публікацій переконливо свідчить про необхідність подальших досліджень. Дотепер в Україні відсутні єдині методичні підходи до оцінки фінансового стану страхових організацій, фінансового управління та контролю.

На жаль, у нашій країні практика ефективного фінансового менеджменту перебуває поки на стадії становлення. Така ситуація обумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами, серед яких особливо виділяються, зокрема, недосконалість нормативно-правової бази та недостатній рівень підготовки фахівців у сфері страхування. Хоча роль управління фінансами в сучасних умовах розвитку ринкової економіки суттєво зростає, серед наявних у науковій літературі точок зору на сутність і зміст фінансового

менеджменту немає порозуміння. Автори визнають його активний вплив на ефективність діяльності суб'єктів господарювання, однак по-різному трактують навіть мету та завдання фінансового менеджменту, віддаючи йому роль то інструмента управління грошовими потоками, то основи діяльності та розвитку організації. Багато хто з авторів звертає увагу на відмінність між термінами «фінансовий менеджмент» та «управління фінансами».

Ефективність управління діяльністю страхової компанії значною мірою визначається рівнем розвитку її фінансового менеджменту. Це невід'ємна складова її загального менеджменту, оскільки дозволяє ефективніше вирішувати економічні та фінансові цілі. Тому, обґрунтування напрямів удосконалення організації фінансового менеджменту страхових компаній набуває особливо актуального значення.

Мета дослідження. Метою є дослідження теоретико-методичних засад фінансового менеджменту страхових компаній та обґрунтування практичних рекомендацій щодо організації фінансового менеджменту у ПрАТ СК «ТАС».

Відповідно до сформульованої мети було визначено і вирішено комплекс теоретичних, науково-методичних і практичних задач:

- розкрити суть і значення фінансового менеджменту страхових компаній;
- систематизувати показники оцінки фінансової надійності страхових компаній;
- проаналізувати показники фінансової діяльності ПрАТ СК «ТАС»;
- оцінити формування та використання фінансових ресурсів страхової компанії ПрАТ СК «ТАС»;
- обґрунтувати шляхи підвищення ефективності організації фінансового менеджменту страхової компанії ПрАТ СК «ТАС».

Об'єктом дослідження є економічні процеси функціонування фінансового менеджменту в страхових компаніях.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів організації фінансового менеджменту в страховій компанії.

Методи дослідження. У роботі для вирішення поставлених задач було використано наступні методи: монографічний – для вивчення та теоретичного узагальнення сучасних наукових досліджень з питань фінансового менеджменту страхових компаній; порівняльний аналіз – для зіставлення фактичних даних діяльності страхової компанії різних періодів; графічний – для наочного відображення результатів дослідження; абстрактно-логічний метод – у процесі формування теоретичних узагальнень та висновків.

Інформаційною базою дослідження виступають нормативно-правові акти, що регламентують організацію фінансового менеджменту страхових компаній; зведені статистичні дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку; Інтернет-ресурси; монографічні, періодичні та довідкові публікації; результати власних досліджень і розрахунків.

Матеріали дослідження були висвітлені на III Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2019 рік.)

ВИСНОВКИ

Ефективна діяльність страховика в довгостроковій перспективі значною мірою визначається якістю фінансового менеджменту страхової організації. Фінансовий менеджмент страховика можна визначити як систему управління процесами формування й використання фінансових ресурсів для забезпечення ефективної діяльності страхової організації. Його основною метою є створення необхідних передумов стабільного функціонування та розвитку страховика в умовах конкурентної боротьби й обмеженості фінансових ресурсів.

Фінансовий менеджмент має бути спрямований на досягнення високих рівнів платоспроможності, ліквідності, рентабельності, що, у свою чергу, потребує розробки відповідної системи планування, контролю та управління фінансовими ресурсами, проведення постійного моніторингу фінансового стану страхової організації.

За результатами дослідження нами запропонована для використання загальна система показників для оцінки фінансової надійності страхової компанії, які сформовані у п'ять груп (показники, що характеризують здатність виконувати зобов'язання; показники, що характеризують достатність власних коштів для виконання страхових зобов'язань; показники, що характеризують рівень виплат; показники, що характеризують заборгованість страхувальників і страховика за страховими виплатами; показники, що характеризують міру незалежності від перестраховування). Вважаємо, що саме ці показники найточніше відображають здатність страхової компанії виконати свої фінансові зобов'язання перед страхувальником та іншими кредиторами.

В роботі проведено оцінку та аналіз системи організації фінансового менеджменту страхових компаній на прикладі ПРАТ СК «ТАС». Результати аналізу дають змогу зробити висновок, що в цілому досліджувана страхова компанія має стійкий фінансовий стан. Аналіз структури власного капіталу показав, що компанія з кожним роком покращує своє становище на страховому ринку і цим збільшує свою платоспроможність. Забезпеченість страховими

резервами дає підстави стверджувати, що страхова організація у повній мірі здатна виконувати свої поточні зобов'язання шляхом використання резервів зі страхування життя, в склад яких входять математичні резерви та резерви належних виплат. Таким чином, ПрАТ СК «ТАС» є фінансово надійною страховою компанією, яка здатна вчасно і повністю покрити поточні витрати та виконати свої зобов'язання перед страхувальниками.

У ході проведеного дослідження нами було виявлено, що у економічній ситуації, яка склалася нині на вітчизняному фінансовому ринку, прийняття рішення щодо обрання страхової компанії для користування її послугами відбувається наявними та потенційними клієнтами на основі інформації про неї, її репутації та іміджу. Доведено, що репутацію та імідж суб'єкта господарювання беруть до уваги усі категорії споживачів для прийняття інвестиційних, фінансових, управлінських рішень. Зважаючи на це, нами запропоновано розширити межі використання репутаційно-іміджевого підходу у взаємодії системи фінансової стабільності страхової компанії із зовнішніми користувачами. Вважаємо, що в умовах тотальної недовіри до більшості загальнодоступних джерел інформаційних ресурсів, скласти враження щодо репутації і іміджу страхової компанії споживач може лише на основі власних суджень і висновків. Тому запропоновано в основу репутаційно-іміджевого підходу у взаємодії фінансової стабільності страхової компанії із зовнішніми споживачами покласти запропоновані методичні засади зовнішнього оцінювання рівня фінансової стійкості страхової компанії.

В роботі обгрунтовано потребу в запровадженні державного нагляду за страховою діяльністю, який забезпечує контроль за платоспроможністю страховиків, достовірністю їх звітності та дотриманням ними страхового законодавства. Також визначено, що в усіх законодавствах, включаючи українське, для судочинства використовуються ідентичні показники, що базуються на критерії неспроможності виконувати поточні зобов'язання. У роботі для виявлення, на скільки страхова компанія відповідає вимогам, стосовно яких ведеться постійний контроль, проаналізовано динаміку обсягу її

активів і зроблено висновок, що за досліджуваний період активи компанії стрімко збільшувалися, що свідчить про великі можливості як забезпечення нею платоспроможності та фінансової стійкості, так і ефективного функціонування загалом.

Через існування загально визнаних експертних якісних оцінок достатності покриття зобов'язань страховика власними коштами для характеристики платоспроможності страховика використовується показник рівня достатності покриття власними коштами. В результаті проведеного аналізу можна стверджувати, що платоспроможність ПрАТ СК «ТАС» знаходиться на достатньо високому рівні. Але необхідно враховувати, що платоспроможність страховика залежить від законодавчо визначених підходів до розрахунку її нормативного значення.

Визначено, що для покращення фінансового стану з урахуванням зарубіжного досвіду страхова компанія повинна акцентувати увагу на таких заходах, як: підвищення ефективності розміщення коштів; збільшення статутного капіталу; удосконалення перестрахових операцій; скорочення витрат на ведення справи; збалансування страхового портфеля; удосконалення тарифної політики.

Аргументовано, що, використовуючи зарубіжний досвід та здійснюючи вищенаведені заходи, страхові компанії, в тому числі ПрАТ СК «ТАС», зможуть не тільки підтримувати, а й значно покращити свою платоспроможність та фінансову стійкість і цим самим підтвердити надійність для страхувальників.

Визначено, що ефективна структура регулювання може знизити ризик неплатоспроможності страхових компаній, проте вона також може спотворити рішення фінансово стабільних страхових компаній. Такі спотворення створюють неефективність функціонування ринку, що в зрештою призводить до ще навіть меншого рівня безпеки та збільшення вартості страхових послуг. Крім того, неефективна структура регулювання може надати як страховим компаніям, регулятору, так і страхувальникам помилкове відчуття безпеки.

Для визначення шляхів покращення управління фінансовою діяльністю страхової компанії було розглянуто критерії оцінки управління платоспроможністю та фінансовою стійкістю, розроблені американським вченим, а також проаналізовано три основні системи забезпечення платоспроможності: на основі оцінки ризику Сполучених Штатів (США), структури другої директиви платоспроможності Європейського Союзу (ЄС) та Швейцарського Тесту Платоспроможності (ШТП) Швейцарії. На основі аналізу було зроблено висновок, що для України найбільш оптимальним і менш проблематичним варіантом є впровадження Solvency II. За його умов страхувальники та застраховані отримають гарантії того, що страховики будуть удосконалювати свою практику ризик-менеджменту і матимуть необхідний рівень капіталу, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню довіри страхувальників до страхових компаній через мінімізацію ймовірності їх банкрутства. А також результатом упровадження європейських методологій може бути підвищення ефективності управління фінансовою діяльністю страхової компанії, що, в свою чергу, дасть змогу повноцінно виконувати властиві їй функції та підтримувати платоспроможність та фінансовий стан компанії на належному рівні.

Вказані пропозиції щодо покращення фінансового менеджменту страховика вплинуть на підвищення прибутковості компанії, а отже, і ефективності її діяльності, покращенні її фінансових показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова, М. М. Страхування: Навч.-методичний посібник для студентів вищих навч.закладів. К. : ЦУЛ, 2002. 207с.
2. Антонова О.М. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. К.: Видавництво «Логос», 2012. 316 с.
3. Аберніхіна І. Г. Система показників оцінки фінансової надійності страховика. *Фінанси України*. 2017. № 6. С. 74-86.
4. Артюх Т.М., Бабко В.Л., Бабко Т.В., Бушанський А.В. Страхування: Підручник. 2-ге вид., перероб.і доп. К. : КНЕУ, 2002. 600с.
5. Базилевич В. Д. Страхова справа. 4-ге вид.,перероб.і доп. Київ: Знання, 2005. 351с.
6. Безугла В. О. Страхування: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. К. : Центр учбової літератури, 2008. 582с.
7. Бігдаш В.Д. Страхування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. К. : МАУП, 2006. 448 с.
8. Братюк В. П., Гудачок Я. Ю. Дослідження управління фінансовою надійністю страховика на прикладі страхових компаній України. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>. (дата звернення: 10.10.2019)
9. Бутиріна В. М. Концептуальні основи фінансової стійкості страхових організацій. *Вчені записки Таврійського національного університету. Сер.: економіка та управління*. 2013. № 26 (65). С. 20-26. URL: http://sneconmanag.crimea.edu/arhiv/2013/uch_26_lecon. (дата звернення: 10.10.2019)
10. Василенко, А. В. Інвестиційна стратегія страхових компаній: навч.посіб. для студ. вищ. навч.закл. Київ : КНТЕУ, 2006. 168с.
11. Внукова, Н. М. Страхування: теорія та практика: Навч.-методичний посібник. Х. : Бурун Книга, 2004. 376с.

12. Вовчак О.Д. Страхування: навч. посібник. 3-тє вид., стер. Львів: Новий Світ-2000, 2006. 480 с.
13. Вовчак О. Д. Страхові послуги: Навч.посібник для студентів вищих навч.закладів. Л. : Компакт-ЛВ, 2005. 654с.
14. Гарбар Ж. В. Роль страхових компаній в розвитку фінансового ринку України. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2012. № 3 (69). С. 20-36.
15. Говорушко, Т. А. Страхові послуги: Навч.посібник для студентів вищих навч.закладів. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 397с
16. Деєва Н. Механізм функціонування приватних і публічних акціонерних товариств: відмінності і проблеми. *Економічний аналіз*. 2010. № 7. С. 257-261.
17. Добош Н. М. Основні принципи формування та управління капіталу страхових організацій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 767. С. 132-140.
18. Дюжиков Е.Ф., Сплетухов Ю.А. Оценка финансового состояния страховщика *Финансы*. 2010. №11-12.
19. Журавка О. С., Бочкарева Т. О Фінансова безпека сучасного страхового ринку України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. №6/1. С. 57-65.
20. Кисільова І. Ю. Оцінка фінансової надійності страховика. *Вісник Одеського національного університету*. 2014. № 19. Вип. 2(5). С. 139-143.
21. Кінащук Л. Л. Страхування: теорія та практика проведення: Монографія. К. : Атіка, 2004. 112с.
22. Клапків М.С. «Витоки національного страхового ринку України»: Монографія. Тернопіль: карт-бланш, 2003р. 275 с.
23. Ковальчук О.В. Економічний капітал банку - складова системи ризик менеджменту. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2010_682. (дата звернення: 10.10.2019)
24. Костіна Н. І. Формалізація та структуризація процесів оподаткування страхової діяльності. *Економіка: проблеми теорії та практики*. ДНУ, Дніпропетровськ. 2001. Вип. 84. С. 20-30.

25. Лапіна І. С., Пінті А.В. Місце фінансового контролінгу в системі фінансового менеджменту промислових підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверькова, Одеса: ОНЕУ.– 2016. Вип. 2 № 61 С. 194-203
26. Лапіна І. С., Лопатко К.М. Фінансова стратегія: економічна сутність та місце в системі управління підприємством. *Економічний простір. Економіка та менеджмент*: Зб. наук. праць. Луцьк, 2017 Вип. 2. с. 192-197.
27. Лапіна І. С., Домбровська С.О. Адаптація фінансової стратегії підприємства до сучасних умов в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». Херсон. 2017. Вип. 25 (ч. 1) С. 138-142.
28. Лопата О. О. Система оцінки фінансової стійкості страхової компанії. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*: зб. наук.техн. пр. Львів : НЛТУ України, 2009. Вип. 19.5. С. 191-196.
29. Методика оцінки фінансової устойчивості и платежеспособности страхової компанії. URL: <file:///E:/UPLOAD/metodika>. (дата звернення: 10.10.2019)
30. Міценко Н.Г. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.9. С. 193-199.
31. Нагайчук Н. Г. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття «фінанси страхових організацій». *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №11. С. 32-35.
32. Олійник В. М. Методологічні засади забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: дис. д-ра екон. наук: 08.00.08. Укр. акад. банк. справи. Суми. 2016. 507 с.
33. Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2019)
34. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://nfp.gov.ua>. (дата звернення: 28.10.2019).

35. Показники оцінки фінансового стану страховика. URL: <http://www.virtual.ks.ua>. (дата звернення: 28.10.2019).
36. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України: [Електронний ресурс]: від 16. 07. 99 № 996-XIV, редакція від 16.11.2018 на підставі 2545-VIII. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.11.2019).
37. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.91р. №1577-12 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.11.2019)
38. Про страхування: Закон України від 07.03.96р. №85/96-ВР в редакції від 04.10.2001 р. №2745-3. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.11.2019)
39. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.11.2019)
40. Страховой новостной портал "Фориншурер" URL: <http://forinsurer.com/ratings/life>.(дата звернення: 08.11.2019).
41. Ткаченко Н.В. Страхування. Навчальний посібник. К.: Ліра, 2007. 376 с.
42. Турбина К.Е. Финансовые механизмы страхового рынка, повышение надежности страховых операций: страховой титул и гарантийный фонд. *Финансы*. 2009. №5.
43. Фінансова звітність ПрАТ СК «ТАС». URL: <http://taslife.com.ua>. (дата звернення: 08.11.2019)
44. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Лапіна І. С., Гончаренко О. М. та ін.; за заг. ред. І. С. Лапіної Одеса: Атлант, 2016. 313 с.
45. Фінанси: підручник. За редакцією С. І. Юрія, В. М. Федосова. Київ: Знання, 2012. 687 с.
46. Чернова Г.В. Страхование и управление рисками. Навчальний посібник для бакалаврів М. : Издательство Юрайт, 2014. 767 с.
47. Шакура О. О. Дослідження сутності фінансової надійності страховика в умовах розвитку системи комерційного страхування в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.15. С. 270-277.

48. Шевчук О. В. Управління фінансовими ресурсами страхових компаній. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 2. С. 116-126.
49. Шірінян Л. В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. №9. С. 173-178.
50. Шірінян Л. В. Рейтингова система і рейтинг-оцінка фінансової стійкості страхових компаній України. *Світ фінансів*. 2007. № 2. С. 152–163.
51. Шумелда, Я. П. Страхування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. вид. 2-ге, розширене. Київ : Міжнародна агенція "БІЗОН", 2007. 384с.